

תורת הבטחון

אמונה בעת צרה

אמונה בעת צרה

תוכן גליון זה, נכתב עקב המאורעות הנוראים בארצנו הקדושה, בתקווה שיהיו הדברים לחיזוק הלבבות באמונה בה' ולהבין שכל דעביד רחמנא לטב עביד, ובהאי עלמא אי אפשר להבין מדוע.

כל מה דעביד רחמנא לטב עביד

איתא בברכות (ס, ע"ג): "חייב אדם לברך כו'. מאי חייב לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה? - אילימא: כשם שמברך על הטובה הטוב והמטיב, כך מברך על הרעה הטוב והמטיב - והתנן: על בשורות טובות אומר הטוב והמטיב, על בשורות רעות אומר ברוך דין האמת! - אמר רבא: לא נצרכה אלא לקבולינהו בשמחה. אמר רב אחא משום רבי לוי: מאי קרא חסד ומשפט אשירה לך ה' אזמרה, אם חסד אשירה, ואם משפט אשירה... אמר רב הונא אמר רב משום רבי מאיר, וכן תנא משמיה דרבי עקיבא: לעולם יהא אדם רגיל לומר כל דעביד רחמנא לטב עביד. כי הא, דרבי עקיבא דהוה קאזיל באורחא וכו', ע"כ.

וכן פסק בשו"ע (סי' רכ"ג) וז"ל: "חייב אדם לברך על הרעה בדעת שלמה ובנפש חפצה, כדרך שמברך בשמחה על הטובה, כי הרעה לעובדי השם היא שמחתם וטובתם, כיון שמקבל מאהבה מה שגזר עליו השם נמצא שבקבלת רעה זו הוא עובד את השם, שהיא שמחה לו", עכ"ל. נפסק להלכה, אם כן, שחייב כל אחד לברך על הרעה ולקבל בשמחה כל מה שנעשה לו, ואפילו דברים שנראים רעים.

החילוק בין קבלת הרעה והטובה

אמנם, מצינו חילוק גדול בין הברכה על בשורות טובות לבין הברכה על בשורות רעות. יש לבאר זאת בהקדים דברי הגמ' בפסחים.

דאיתא בפסחים (ז, ב): "והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד, אטו האידנא לאו אחד הוא? - אמר רבי אחא בר חנינא: לא כעולם הזה העולם הבא; העולם הזה, על בשורות טובות אומר ברוך הטוב והמטיב, ועל בשורות רעות אומר

ברוך דין האמת. לעולם הבא - כולו הטוב והמטיב. ושמו אחד, מאי אחד, אטו האידנא לאו שמו אחד הוא? - אמר רב נחמן בר יצחק: לא כעולם הזה העולם הבא; העולם הזה - [שם ה'] נכתב ביו"ד ה"י ונקרא באל"ף דל"ת, אבל לעולם הבא כולו אחד - נקרא ביו"ד ה"י, ונכתב ביו"ד ה"י, ע"כ. מבואר בגמ', שברכת "דין האמת", נאמרת רק בהאי עלמא, אבל בעלמא דאתי יהיה כולו טוב.

והק' הצ"ח (סז) מדוע אמרה הגמ' שהחילוק בין עולם הזה לעולם הבא הוא באופן הגיית השם, הרי החילוק הרבה יותר גדול, שבעולם הבא לא יהיה שום רע כלל, ואם כן היה לגמ' לומר "לא כעולם הזה עולם הבא, בעולם הזה יש גם רעות, ובעולם הבא יש רק טובות".

ותי', דבאמת כל הרע שבעולם הזה - הכל טובה, ואפילו פורעניות שבאות אינן רעות, אלא הם לטובה לזכוכי ולהכניע יצרו ולטהר נשמתו ויזכה לעולם שכולו טוב, אלא שבעולם הזה איננו מבינים דבר לאשורו ונדמה בעינינו כאילו הוא רע. רק אחר שמגיע לעולם שכולו טוב, מבין מהו הטוב האמיתי, ואז מודה למפרע על שאנף בו הקב"ה לפי שעה, כדי להטיבו באחריתו. וזו כוונת הגמ', שבעתיד יברך הטוב והמטיב למפרע על כל הצרות שקיבל, שאז יבין שהכל לטובה.

להרגיש הטוב בחוש

ויש להתבונן, מאחר שאנו מאמינים שכל מעשי השי"ת לטוב, רק שאיננו יודעים איך, מדוע מברכין "דין האמת" על בשורות רעות, הרי הן לטובה - והיה לנו לברך עליהן "הטוב והמטיב"?

ותי' הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל בשם האדר"ת (מנחת שלמה פסחים ג.) שאין מברכין בעולם הזה "הטוב והמטיב" מכח אמונה זו, כי כלל הוא בברכות שמטבע הברכה הוא על פי מה שנראה במוחש, ודוגמא לדבר, שאין מברכין על הלחם "המוציא לחם מן הארץ" אלא אם כן יש עליו "תוריתא דנהמא". בזמן הזה שטחו עינינו מראות, אין לרעה צורת 'טובה', ולכן מברכים "דין האמת".

והוסיף המשגיח רבי אליהו דסלר (מכתב מאליו ס"א עמ' 167) שאפילו נחום איש גז, שבכל צרה שארעה לו, אמר "גם זו לטובה", ואפילו כשנדרגשו עליו צרות גדולות, מ"מ גם הוא חייב

חיזוק נפלא למי ששרוי בצער

לפי זה יש לומר, דאמרו חז"ל דישועתו של אדם תלויה כפי דרגת בטחונו בהש"ת, דכפי שיעור שפונה להש"ת ובטח בו, כן תהיה לו ישועת מאת הש"ת. א"כ הבטחון של מי ששרוי בצער, אינו דומה כלל לבטחון של מי שאינו בצער. א"כ, אפשר לומר, דמי ששרוי בצער אינו צריך דרגת בטחון גבוהה כדי להושיע.

מעשה נפלא עם הרמב"ן

נסיים בסיפור נפלא (מוצא צילקוט מעם לוינו פרשת שופטים, עמ' פא) שמבהיר לנו בטוב טעם ודעת, שבהאי עלמא א"א להבין מדוע "כל מה דעביד רחמנא לטב עביד", אבל מ"מ חייב להאמין כן, ובעלמא דאתי יזכה להבין ולהשכיל, וזה המעשה:

מעשה בתלמיד של הרמב"ן ז"ל שחלה, ובא הרמב"ן לבקרו. ראה שקצו קרוב והולך לבית עולמו. אמר לו: שמע נא בני את אשר אצור, דע שבעולם העליון יש היכל עליון ושמה כסאות למשפט והשכינה נצבת בעדתם. הא לך קמיע, ובקמיע זה יפתחו לך כל שערי רקיע עד שתגיע להיכל העליון הזה **ושם תשאל כמה שאלות עצומות שיש לי בנוגע לכלל ישראל. את השאלות נתן לו בכתב [ובו שאלות על אנשים שסובלים יסורים בעולם הזה].** וביקשו שלאחר מאה ועשרים יבא אליו בחלום ויגיד לו התשובות שישמע שם. התלמיד נפטר לבית עולמו. ויהי היום והרמב"ן ישב ולמד, והנה דמות תלמידו הופיעה לנגדו. אמר לו התלמיד: ידע רבינו, נתנו לי רשות לעלות מעלה מעלה עד ההיכל שאמר לי, **וכשרציתי לשאול את הקושיות שהכין לי רבי ומורי, נראה לי מיד שכל הקושיות אינן קיימות בעולם האמת ששם עלמא דקשוט והכל בצדק ובמשפט, ע"כ המעשה.**

הרי שהדברים המכאיבים לנו בעלמא הדין ואיננו מבינים פשרם ומהותם, בעלמא דאתי, דהוא עלמא דקשוט, אין קושיות כלל. שם מברכים "הטוב והמטיב" ולא "דיין האמת", שעתיד להתברר לנו שהכל לטובה! לכן חובה מוטלת עלינו לחזק עצמינו לאמונה שלימה שכל שאירע בעולם הוא מהנהגת הבורא יתב"ש, והכל לטובתנו, אף שכעת קשה להבין זאת, יבא זמן שנבין שהקושיות מעיקרא ליתנייהו.

Mastering Bitachon!!

Listen to a series of Shiurim - building Bitachon Step-By-Step, visit: bit.ly/bitachon613 To listen by phone, you can get a text with the call-in info by texting: @bit613 to 774-353-0907

לברך על הרעה "דיין האמת" ולא "הטוב והמטיב", שגם הוא, בצילו של העולם הזה לא יכול להרגיש את שלמות הטובה בתוך הרעה.

ולכן יש חילוק בין הברכה על בשורות טובות לברכה על בשורות רעות, שא"א לנו להרגיש בחוש בשעה שיש צרה, שהיא באמת לטובה, שכל אחד על אף רום דרגתו, עדיין הוא בשר ודם, וסכ"ס מרגיש שהדבר רע.

אין אדם נתפס על צערו

ומצינו יסוד זה בגמ' (סוטה מט, ז): "תניא, רבי אליעזר הגדול אומר: כל מי שיש לו פת בסלו ואומר מה אוכל למחר, אינו אלא מקטני אמנה", ע"כ. והקשה הבן יהודע (סע), הרי גם מי שאין לו פת בסלו צריך לבטוח בהש"ת, ולא ידאג מה יאכל מחר?

ותירץ, דמי שאין לו פת בסלו, עכשיו הוא רעב והוא בצער, ואם יאמר מה אוכל למחר, **אע"פ שאין זה דבר כהוגן, אין להאשימו, דאין אדם נתפס על צערו**, אך אם יש לו פת בסלו, ועכשיו אינו רעב ואינו בצער, ודואג מה יאכל מחר, אשום יאשם בדאגתו זו, עכ"ד.

מבואר מדבריו, דמי ששרוי בצער, אף שאינו כהוגן מ"מ אינו נתפס על פחיתות דרגתו באמונה ובטחון, שמכיון שהוא בשר ודם, מטבע הדברים אם הוא בצער, דואג מה יהיה, ואין להאשימו.

כעין זה מצינו בדברי הסטייפלער. דאחד המקורות למצות בטחון הוא מדברי רבינו יונה (שערי תשובה שער ג', אות ז') שכתב וז"ל: "כי תאמר בלבבך רבים הגוים האלה ממני איכה אוכל להורישם, **לא תירא מהם** (דברים י, יז). כי תצא למלחמה על אויבך וראית סוס ורכב עם רב ממך, **לא תירא מהם** (סע כ, ב). הוזהרנו בזה, **שאם יראה האדם כי צרה קרובה, תהיה ישועת ה' בלבבו ויבטח עליה**, כענין שנאמר (מלאכי פה, י): "אך קרוב ליראי ישעו", וכן כתוב (ישעיה נא, יז): "מי את ותיראי מאנוש ימות", עכ"ל. הרי הוזהרנו מאיסור "לא תירא" לא רק כשהולך למלחמה, אלא גם על כל צרה.

וכתב הסטייפלער (נזכר פק, פרשת שופטים) על דברי הרמב"ם שאסור לפחד כשהולך למלחמה וז"ל: "ועוד נראה, דהמתבהל פתאום מפני שהוא פחדן בטבעו, אינו בכלל לאו זה, אלא דוקא המביא עצמו לידי פחד, כמבואר בלשון הרמב"ם, וכל המהרהר באשתו ובניו עד שמתבהל כו', ולא ניתנה תורה למלאכי השרת", עכ"ל. מפורש בדבריו, שאין להאשים אדם שמפחד בטבעו, "שלא ניתנה תורה למלאכי השרת". רק המהרהר על משפחתו ומביא עצמו לידי פחד, יש להאשימו על כך.